

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

UITGIFTE KANTOOR
3300 TIENEN 1

106

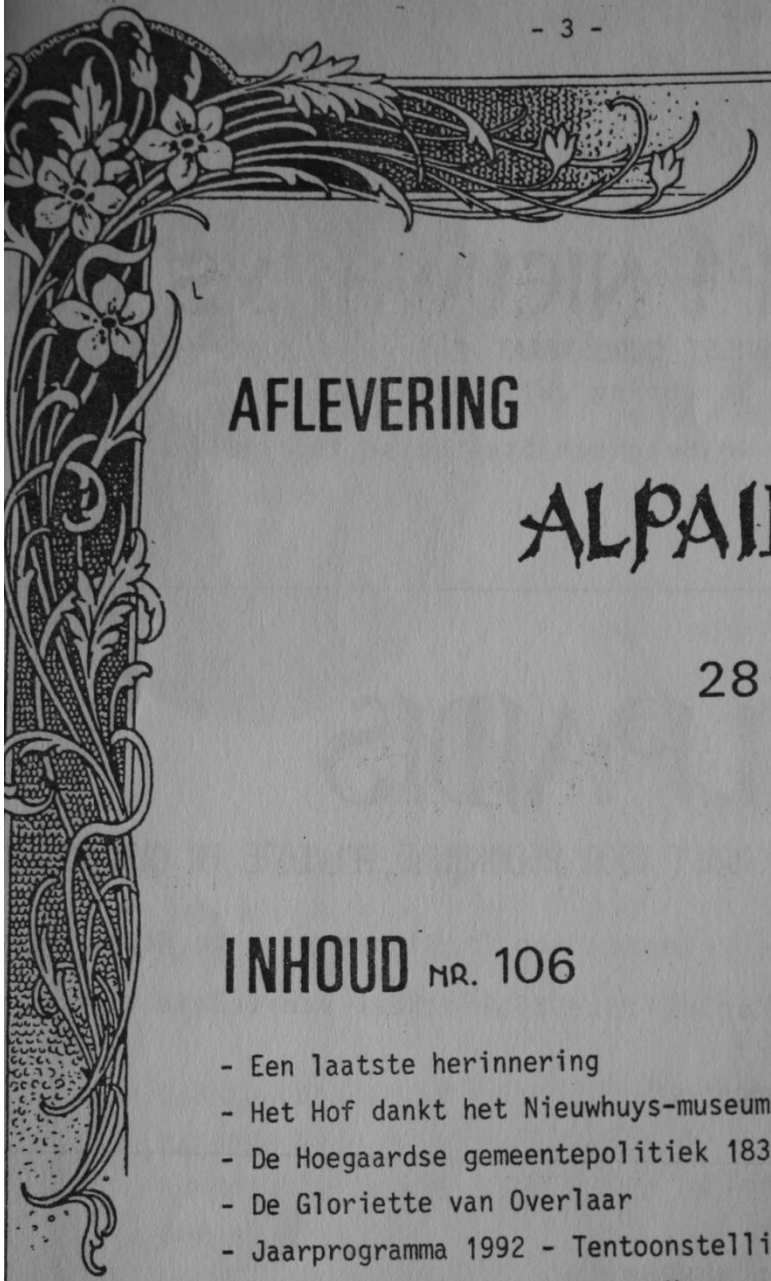
DHR. GUILLUY A
NERMSTRAAT 35
3320 HOEGAARDEN

driemaandelijks

1^e trimester 1992

ALPAIDIS

V.O. Etienne G.
Viaduktstra
3300 TIENEN

AFLEVERING

ALPAIDIS

28ste jaargang 1992

INHOUD NR. 106

- Een laatste herinnering
- Het Hof dankt het Nieuwhuys-museum
- De Hoegaardse gemeentepolitiek 1830 - 1990 (vervolg)
- De Gloriette van Overlaar
- Jaarprogramma 1992 - Tentoonstellingen in 't Nieuwhuys museum
- De oudste verenigingen van Hoegaarden
- De Sinte Mertensgulde van Hoegaarden
- Het Spaerencampshoff
- Het Doelstraetje
- Biertrofee (tussenstand)
- Belangrijk bericht

Een laatste herinnering

Andre Louis Gordien Ghislain Adèle HETTICH
Ere Burgemeester van Hoegaarden is op 19
december 1991 in de hoge leeftijd van 87 j.
overleden en werd op 21 december onder
grote volkstoeloop ten grave gedragen.

Iedereen heeft de "Mayer" gekend als politiek figuur (gemeente bediende
1919, kandidaat raadslid 1932, 1e Schepen 1939, liberaal burgemeester
1959, raadslid 1970 en Ere Burgemeester 1976).

Velen hebben hem ook bewonderd als grote sportvriend (medestichter van
het Rode Wiel 1919, afgevaardigde in de Raad van de B.W.B. 1921, en het
Brabants Sportcomité, Commissaris voor de Internationale koers Parijs -
Brussel 1953).

De lijst van verenigingen waarvan hij deel uitmaakte of voorzat, zijn te
talrijk om hier te worden vermeld. We citeren wel het Nieuwhuys-museum
dat hij in 1965 plechtig openstelde en tot aan zijn dood trouw bleef.

Ook velen hebben hem als persoon en vriend gewaardeerd aan wie hij tal
van diensten heeft bewezen, of als werkmakker in de suikerfabriek van
de Grand Pont.

Zeer weinigen echter hebben de kans gekregen, om een paar feiten uit
zijn "privacy" te vernemen en het zijn deze feiten dat we hier willen
aanhalen, als laatste herinnering aan deze man.

Zijn grootvader Gordien HETTICH werd in Triburg - Schönach (Zwarte Woud) geboren, waar hij specialist was in koekoeksuurwerken. Om aan het groeiend Pruisisch militarisme van Bismarck te ontsnappen en als vijand van de Duitse eenmaking, week hij rond 1880 samen met zijn broeder uit naar België.

Zij vroegen met aandrang de Belgische naturaliteit aan. Hij vestigde zich in Perwez, waar hij zijn beroep van uurwerkmaker voortzette en er in het huwelijk trad met Adèle ALLARD, die hem drie zonen schonk, Joseph die zich in Geldenaken vestigde, Alphonse die later naar Hoegaarden zou komen en Louis die Zoutleeuw verkoos. Zij waren alle drie uurwerkmaker van beroep zoals hun vader.

Alphonse HETTICH, geboren 1882 huwde te Geldenaken met Julie MATHY, die hem eveneens drie kinderen schonk, waarvan de twee eerste zeer jong stierven. Hun derde kind was André geboren 1904, die het beroep van zijn vader leerde. Het gezin vestigde zich later te Hoegaarden in de Tiensestraat 27, waar zij een schitterende uurwerken- en juwelenzaak hadden, die in 1945 na de dood van Alphonse door zijn zoon André werd voortgezet.

888 HORLOGERIE-BIJOUTERIE 888

ALPHONSE HETTICH

Rue de Tirlemont, HOUGAERDE
Diplôme et 2e prix à l'Exposition Universelle et Internationale, Bruxelles 1910

Choix de montres or, argent, nickel

Régulateurs et réveils en tous genres

Spécialité de gravure sur métaux.

Soudure à l'or et à l'argent

BAGUES ALLIANCE OR 1er FIFRE

Tijdens de tweede wereldoorlog behoorde HETTICH vanaf eind 1940 als "indicateur" achtereenvolgens tot de geheime diensten Cone, Luc - Marc en Athos die hem hadden verzocht, zijn duitse afkomst aan te wenden om contacten te bekomen met hogere officieren van de Oberfeld-Kommandantur, ten einde alzo militaire-, maar vooral economische- en politieke informaties in te winnen.

Zijn opdracht gevers bij de geheime dienst waren André BROZE, Directeur bij het Ministerie van Justitie en Henri SWINNEN, studiereprefect van het Atheneum te Tienen.

De verbindingspersonen tussen HETTICH en deze diensten waren: Kapitein SNEESEN van de "Groupement Lambert" uit Leuven en Joseph SCHROEVEN, wachtmeester bij de Rijkswacht te Tienen

HETTICH gelukte in zijn dubbele opdracht en knoopte contact aan met twee Duitse officieren van het oberfeldkommandantur 762 te Leuven. Het waren de anti-nazi Dominee Sunderführer Heinrich WAGNER uit Husingen en Baron von TATTEN, persoonlijke vriend van Generaal von FALKENHAUSEN, militair Gouverneur voor België en N. Frankrijk.

Baron von TATTEN had te Parijs aan de Sarbonne gestudeerd en was Luitenant in 1914 - 1918, toen hij als krijgsgevangene in Engeland vertoefde, waar hij naar zijn rang behandeld werd.

Deze beide officieren waren Duitsers maar fel tegen het nazisme gekant en toonden een eerbiedige vriendschap voor André HETTICH, omdat diens grootvader van Duitse afkomst was. Zij werden zijn beste inlichtingsbronnen voor de geheime dienst.

Door een Duitse verordening van 28 maart 1942 (bekrachtiging op 1 mei 1942) werd HETTICH als schepen afgezet en uit het gemeentehuis gejaagd. Op 20 en 22 april 1942 werd hij zelfs voor de Gestapo gebracht (Louizalaan 453 Brussel), waar hij beticht werd van verraad en verzet tegen de Nieuwe Orde.

Maar hij werd niet aangehouden (wel bedreigd), zulks had hij te danken aan de twee Duitse officieren, die de aanklacht als een "schweinerrei" betitelden.

En tenslotte gaf hij ook sluikbladen door, werkte samen met de Directie van de Grand-Pont, die het verzet steunde, verleende hulp aan ondergedokene, werkweigeraars, was betrokken in een complot met Jean STERCKX, om aan de Getebrug op 21 juli 1943 de Belgische driekleur te hijsen en maakte aan het verzet lijsten over van de Hoegaardse collaboratie. In mei 1944 moest hij onderduiken, want de SS had de bovenhand genomen op het militair gezag.

Na de oorlog vroeg hij nooit zijn erkenning aan en toch werd hij voor bewezen diensten aan het Vaderland, vereerd met het Ridderkruis in de Kroonorde en de Leopold II Orde, bekwaam vanwege de Nationale Federatie der Oorlogsverminkten en de Rijkswacht, de Erkentelijkheidsmedaille en verwierf het Erekrus van de Nationale Strijdersbond.

In 1983 schonk hij zijn oorlogsarchief en een deel van zijn privaat archief aan het museum.

"MAYEUR" ondanks zij die het altijd beter willen weten, maar er niet bij waren, zeggen wij U dank en rust in vrede.

Hubert Van Nerum

DE KONINKLIJKE HUIS VAN NEDERLAND

14 november 1991

De heer Hubert VAN NERUM

Na afloop van de feestelijkheden van zijn
dertigjarig jubileum en de officiële verjaardag van zijn
koninklijk met koningin Fabiola, heeft de koning mij met de
eerbiedigst de instellingen van het land te bedanken, die
zijn medewerking aan de koninklijke feesten verleend
hebben.

Om hun dank te betuigen, hebben de koning en de
koningin mij de aangename taak toevertrouwd uw instelling
de foto te laten geworden die haar opgedragen is.

Met vriendelijke groeten,

Gérard Jacques

De heer Hubert VAN NERUM
Conservator van het Museum 't Nieuwhuys
Ert. Oudestraat 2
3320 Hoegaarden

Doeggaardse

Gemeente politiek

1830 - 1990

Op 14 augustus 1837 had de gemeenteontvanger Haumont een rekwest naar de Provinciegouverneur gestuurd, waarin hij de 60ste penning vroeg van 62.678,79 fr. som bestemd voor de inwoners van Hoegaarden, voor logement van Belgische troepen tussen 1830 en 1836. Hij steunde hiervoor op een twijfelachtige overeenkomst, afgesloten met de vorige gemeenteraad onder burgemeester Dumont. Deze overeenkomst had echter nooit bestaan en zijn aanvraag werd door de Bestendige Deputatie afgewezen.. Dumont werd hieromtrent niet meer ondervraagd, gezien hij op 21 aug. 1837 overleed.

Op 1 feb. 1838 richtte hij een nieuwe petitie naar de Deputatie, waarin hij verklaarde dat de huidige gemeenteraad zich vergiste, door te beweren dat de "fameuze" overeenkomst nooit zou bestaan hebben en legde klare cijfers voor. Maar de Raad weerlegde dat de cijfers niet zo klaar waren, als hij ze had voorgelgd. Wanneer hij voor de Raad geroepen werd, verklaarde Haumont dat hij een deel van de som niet persoonlijk had uitgedeeld en dat zulks geschied was door burgemeester Dumont en assessor Van Autgaerden, wijs hij de zoveelste penning hiervan aan zijn schoonbroeder, sekretaris Lodewijckx had gegeven, doch deze laatste logenstrafte de feiten.

Deze zaak had op 1 oktober 1836 in de vorige gemeenteraad reeds grote betwistingen uitgelokt, vanwege toenmalige Raadsleden Lambrechts, Dumont en Vandermolen, tegen burgemeester Dumont en assessor Van Autgaerden, die aan Haumont de 60ste penning als vergoeding hadden willen uitkeren. Voor de bijzonderheden van dit geding verwijzen we naar Alpaids n°63 van 1981, waarin het volledig verloop van de zaak omstandig werd beschreven. Het duurde echter tot juni 1839 alvorens alles een eind nam. Haumont kreeg ongelijk, maar bleef in dienst. De beledigingen die hij tegen de gemeenteraad had geuit, bleven nochtans als een "zwarte vlek" wegen op de goede verstandhouding met het gemeentebestuur.

Ingevolge hun " Plan de Reforme absolue " gebazeerd op wederzijdse verdraagsaamheid en toegevendheid, werkten de twee partijen in de gemeenteraad, op voorbeeldige wijze samen.

Zo iets had men te Hoegaarden de laatste 50 jaar niet meer gezien. Burgemeester de Zangré zat stevig in het zadel en zijn schepenen en raadsleden stonden trouw achter hem. Terecht werden zij "Les Regnants du Bourg" genoemd.

In februari 1838 stuurde de Zangré een plan naar de Arrondissements-Commissaris, voor de bouw van een dubbele trap aan het gemeentehuis en drong hier voor terzelfdertijd aan bij de Provincie-Gouverneur, bij wie hij een goede voet in huis had. Hij kreeg voldoening en het was architect Van Arenbergh uit Leuven, die met de uitvoering werd belast (zie Alpidis N° 60 blz. 28)

In maart van datzelfde jaar vroeg de burgemeester volgens een brief van de Koninklijke Commissie van 22 nov. 1837, het behoud en de herbekrachtiging van het gemeentewapen en voegde bij zijn verzoekschrift, het diploma en de patentbrieven van de vroegere toekenning van 1819. Ook dat werd door Koninklijk Besluit van 29 mei 1838 toegestaan.

En ten slotte liet hij de toren en het "pavement", van de St. Gorgoniuskerk restaureren voor de som van 3.475 fr.

Einde 1838 werd een proces ingespannen tegen de Provisors der Studiebeurs fondatie van het Groot Collège der Leuvense Universiteit. Als verdediger namen zij advokaat Louis Goossens uit Tienen, een vriend der Geslachten, die de zaak tot een goed einde bracht. Anderzijds werd het rechtsgeding met Graaf d'Oultremont, dat sinds 1833 hangend was, voor het Hof van Beroep te Brussel gebracht.

De " Union Sacréé " tussen katholieken en Liberalen was sedert 1836 uitstekend en beantwoordde ten volle aan alle verwachtingen.

Hoegaarden was in vergelijking met andere dorpen en voor die tijd een gelukkige gemeente. Samen met zijn gehuchten telde het dorp rond 1841 3463 inwoners. Er waren 15 brouwerijen, 5 stokerijen, 5 molens, 2 kalkovens en steenkuilen, 2 huidevetters, 1 notaris, 2 dokters, 2 apothekers, 2 wijnhandelaars, 4 dierenkoopmannen, 9 aubergisten, 1 mandenmaker, 1 klompenmaker, 1 uurwerkmaker, verschillende graanhandelaars, schaliedekkers, steenkappers, zadel- en gareelmakers, schoenmakers, kleermakers, schrijnwerkers, timmerlieden tonnenmakers, glazenmakers, ververs, witters, smeden, bakkers, beenhouwers en slachters, metsers, kaarsenmakers, landbouwers, handelaars in eetwaren en vele herbergen, kortweg alles wat nodig was om aan iedereen werk te geven. Bovendien werd er handel gedreven met de Provincies Luik, Namen, Henegouwen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg, zonder Waals Brabant te vergeten.

De bijzonderste nijverheid was echter het bierbrouwen en het jeneverstoken en dat had de Zangré maar al te goed begrepen.

Hij verdedigde de brouwers door hoog en laag en was zeer geliefd.

Hij had zijn positie aanzienlijk versterkt en zijn populariteit ten top gebracht.

Het " Plan de Reform " wierp zijn vruchten af.

De Geslachten zegevierden. Hun doel was bereikt.

Op 13 januari 1840 trok Dr. Van Nerum (79 j.) zich wegens ouderdom uit het politiek leven terug, wijs in de loop van datzelfde jaar Not. Putzeys en ook de "Grijze Eminentie" der Patriotten. Jean Baptist Van Autgaerden overleden en pastoor Sweerts, raadsman der "vijgen" hen in 1841 naar de Eeuwigheid volgde.

Met hun verdwenen drie hoofdfiguren uit de eens zo woelige politieke periode die Hoegaarden de laatste kwart eeuw had gekend.

Op 28 okt. 1842 werden twee nieuwe Raadsleden verkozen, Lambert Legrand en Francois Charles Collart. (46 j. schoonbroeder van Schepen Dumont). Zij zetelden vanaf 22 jan. 1843. Legrand werd bij de verkiezingen van 28 okt. 1845 echter reeds vervangen door de 37 jarige Jean Francois Pierre Christiaens (vrijwilliger 1830), wijs Charles Caberghs opgevolgd werd door Guillaume Swinnen.

Ondertussen was ook Henri Dewaelheyns op 3 feb. 1845 gestorven. Dumont bleef eerste schepen en was met de politieke zaken belast en had Pierre Henri Coenegras zijn vader Servais opgevolgd, die in 1847 overleed. Zij zetelden vanaf 14 feb. 1846.

De gemeenteraad had een gans ander aanzicht gekregen en veel aan zijn vroegere "cooperation bipartide" verloren. Vriendjespolitiek en partijbelangen begonnen zich weer te laten voelen, terwijl het opkomend liberaal stilaan veld won en de kop opstak. De Raad bleef nochtans trouw achter de Burgemeester, doch nu kwam het gevaar van buiten uit en nog wel van iemand waaraan men het minst zou gedacht hebben.

Het was de 61 jarige Marie Van Autgaerden, weduwe van Dr. Henri Van Nerum, die na de dood van haar echtgenoot (19 april 1844) in het openbaar het gemeentebestuur aanviel. Zij was de dochter van de oude "Sansculotte" en "Agent National" uit de Revolutietijd en de zuster van de gewezen "Grijze Eminentie" der Patriotten. Wilde zij hierdoor misschien de machtsgreep van 1789 en van 1830 herhalen, om zich te wreken op de tegenstrevers van haar broeder? Zij was schatrijk dacht zich alles geoorloofd en lag overhoop met iedereen die haar gedachten niet deelde.

Enkele jaren geleden had zij reeds een ruzie uitgelokt tussen pastoor Sweerts en diens onder-pastoor, verdeeldheid gezaaid in de rangen van de Geslachten omwille van een voogdijdschap en geburenruzie gezocht met haar kleinkind zijn Dr. Jean Bapt. Van Nerum. Doch nu viel zij het gemeentebestuur aan.

Zij beledigde in het openbaar Burgemeester de Zangré betreffende zijn beheer en noemde de ganse gemeenteraad een "Vuile Sante-Boetiek", die het volk uitsoog om eigen zakken te vullen. De verkiezing van Raadslid Collart verklaarde zij in tegenstrijd met de wet, gezien hij de schoonbroeder was van Schepen Dumont, maar vergat, dat ook haar man de schoonbroeder was geweest van de Zangré en samen met hem in de Raad had gezeteld.

Nopens de benoeming van Christiaens, (die nochtans met haar nichtje Rosalie Van Autgaerden was getrouwd), bazuinde zij uit dat de Burgemeester vreemden in het gemeentebestuur bracht en de Hoegaardiens over het hoofd zag. Christiaens was inderdaad zoals de Zangré afkomstig uit Leuven, maar woonde sinds 1840 te Hoegaarden. Al deze verwijten werden door onbezonnen babbelars en dorpskwezels als een vuurtje doorverteld en opgeblazen en kwamen aan de oren van de Burgemeester, maar deze liet begaan.

In 1846 reed zij met een kar getrokken door drie paarden, opzettelijk een grasperk uit op de openbare weg. Twee "gardes" stelden op 29 april een proces-verbaal op, doch de Zangré gaf er geen gevolg aan, uit eerbied voor haar man zaliger, die hem grote diensten had bewezen en hem terug aan de macht had gebracht.

Vervolgens stuurde zij een petitie naar de Burgemeester, alsdat zij de haar opgelegde 70 fr. gemeentetaks voor 1846 niet kon betalen, maar had ondertussen op 6 maart van datzelfde jaar voor 15.000 fr. bebouwde goederen gekocht. De Zangré stond haar uitstel van betaling toe.

In aug. 1846 moest een volkstelling worden gehouden en het waren de gebroeders Henri Norbert en Joseph Lintermans, Jean Henri Dewaelheyns de jonge, Jean François Christiaens en Jean Joseph Bauwin, die als agent werden aangesteld.

Marie Van Autgaerden ging heftig te keer tegen de aanstelling van de gebroeders Lintermans en Dewaelheyns. Zij kraaide uit dat de Zangré het "Geslachten gebroed" weer overal liet binnendringen en domineren.

De gebroeders Lintermans waren inderdaad de zonen van de toenmalige Hoofdedeken der Confrerie der V Geslachten en ex-privaat schrijvers van de Burgemeester, wijl Dewaelheyns de zoon was van het oude Raadslid en ex-gemeenteontvanger, eveneens tot de Geslachten behorend.

Op 24 januari 1847 was pastoor Broos uit Overlaar gestorven en had bij testament een huis aan de kerkfabriek van Overlaar geschonken. Toevallig had We Van Nerum dit huis vroeger willen kopen en bazuinde nu uit dat Broos zich het huis met gestolen geld van de parochianen had aangeschaft. En wanneer zij vernam dat sekretaris Lodewyckx 700 fr. per jaar verdiende, verkondigde zij dat zulks drie maal te veel was voor wat hij deed, want zij wist het goed van haar man zaliger. En in de oren van haar aanhangers vond zij gehoor en gelukte er zelfs in pastoor Deelen, opvolger van Sweerts tegen het gemeentebestuur en de Geslachten op te hitsen.

In 1847 richtte zij een nieuwe petitie naar de Burgemeester, om andermaal te melden dat zij haar brouwtaks en gemeentebelasting niet kon betalen, maar liet 35 Ha grond bewerken. Dat ging te ver en de Zangré besloot om haar voor het gerecht te dagen, zo zij niet tijdig betaalde.

De afschaffing op 27 juni 1847 van de wegel tussen de Doelstraat en de Koffiestraat noemde zij een nieuwe schande van de Zangré, die hierdoor zijn persoonlijke vrienden Hubert Sweerts en Jean Troost, wiens eigendommen aan de wegel paalden, een dienst zou bewezen hebben, wijl al de andere inwoners, nu een omweg dienden te maken om zich naar de gemeenteplaats te begeven.

En ten laatste, toen de gemeenteraad op 9 jan. 1848 aan weduwe Paillet verzocht, om de 14 jaarlijkse missen af te schaffen, die verbonden waren met de aankoop van de pastorie in 1831, bestempelde Marie Van Autgaerden het verzoek als "een ingeving van de duivel en de anti-clericalen". wijl zij door de schenking van 25 a. grond op de "Laer" te Bost, door Servais Ambroes aan het kerkje van Overlaer gedaan, de liberalen tegen de katholieken in het harnas dreef.

Hoe dom het ook mag schijnen, We Van Nerum was er in gelukt de Sante Boetiek zoals zij de gemeenteraad noemde en in 't bijzonder de Burgemeester in ongenade te brengen bij het volk, waardoor de lont der oude hartstochten opnieuw werd. ontstoken en verdeeldheid zaaide in het dorp. Tot zelfs in de gemeenteraad was het kwaad doorgedrongen en ontstonden onderlinge ruzies tussen de aanhangers der twee partijen. De sluwe feeks had zoete wraak genomen, voor de vernederingen aan haar broeder aangedaan.

En dit alles kwam ongewild het opkomend liberalisme ten goede, juist op het geschikte ogenblik, dat overal in het land het politiek paneel een blauwe kleur begon aan te nemen en de verkiezingen van 1848 voor de deur stonden. De "Union Sacree" was verbroken, de weg lag open voor de nieuwe doctrine.

Bier trofee

- 16 -

STAND OP 1 FEB. 1992
=====

Eindstand van de biertrofee is voorzien op 1 juli 1992.

1 - VAN RUYSEVELT	8200	
2 - MATTHYS	1340	+ 440
3 - WILLEMS	1250	+ 425
4 - WUESTENBERGS G	888	+ 218
5 - DESMET P	865	
6 - VAN NERUM H	820	+ 70
7 - DE DOBBELEER E	683	
8 - DE KEYZER B	680	
9 - DODION M	644	
10 - PEETERMANS G	315	+ 15
11 - VAN DE WIJNGAERT L	128	
12 - WUYTS L	78	
13 - BENUWT R	70	
14 - VAN LOY J	60	
15 - COENEN Y	43	
16 - VERTOMMEN L	30	

Een laatste stormloop naar de ereplaats is nog altijd mogelijk,
maar het is NU de tijd.

DE gloriette VAN OVERLAAR

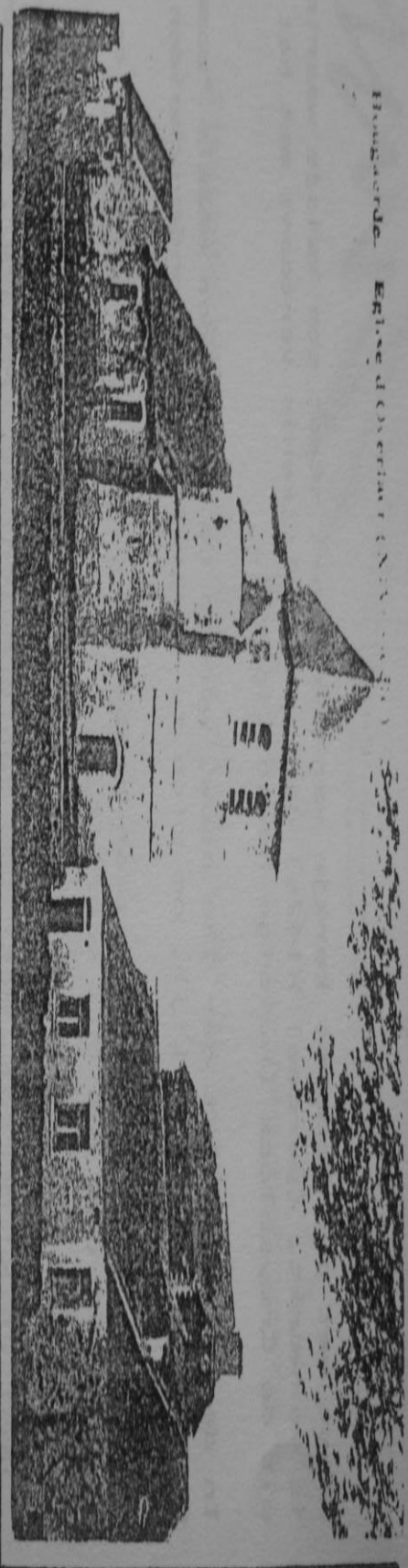
Naast het oud Romaans kerkje van Overlaar, staat een huysje waarin een "gloriette" is verwerkt. (perceel H142a) die veel gelijkenis vertoont met het verdwenen prieel uit de Cruysblock (huidige hoeve Cipers).

In de eerste helft der 18e eeuw, werden te Hoegaarden enkele "zomerhuyskens" gebouwd naar Luikse stijl, om zich te verheffen en te onderscheiden van andere gemeenten.

In totaal zouden er 6 bestaan hebben, 4 in de Cuype (centrum) en 2 er buiten, zoals blijkt uit een oud schrift.

Het waren :

- de "gloriette" van Overlaar, gebouwd door de toenmalige Pastoor van Overlaar, Bost en Rommersom, Henricus Vandermolen, geboren 1707, zoon van Schepen-Brouwer Bernard Vandermolen en Elisabeth Van Osmael uit de Refugie der 11.000 Maegden, een der oudste families uit Hoegaarden. Dit gebouwtje bestaat heden nog.
- de "gloriette" in de tuin van de Cruysblock, gebouwd door griffier Servaas Sweerts, geboren 1713 als zoon van Schepen-Brouwer Servatius Sweerts en Catharina Peeters uit de Paradijshoeve.
- Hij was de grootste sekretaris die Hoegaarden ooit heeft gehad. Deze gloriette werd na de tweede wereldoorlog afgebroken door de eigenaar Henri Cipers.
- de "gloriette" in de tuin van de pastorijs (zijde Doelstraat), gebouwd door Schepen-Brouwer Carolus Van Nerum, in 1723 getrouwd met Barbe Sweerts, zuster van griffier Sweerts. Hij werd bij de rijkste brouwers van het dorp gerekend.
- Dit speelhuysje werd gerangschikt en gerestaureerd.
- de "gloriette" van Coenegras, gebouwd door Brouwer-landbouwer Henri Coenegras geboren in 1726 en vader van de latere pater Begard Coenegras, gelegen op de Stoopkensstraat (huidig houtmagazijn der gebr. Vandermolen). Was de grootste landbouwer uit de gemeente. De gloriette werd afgebroken na W.O. II
- de "gloriette" te Houtem in de bekende hoeve peten. Het is niet geweten wie het zomerhuysje bouwde of er toen woonde, maar zeer vermoedelijk was het pachter Janssens. De gloriette bestaat nog steeds.
- de zesde "gloriette" bevond zich in de Doelstraat (huidig eigendom Raddoux - Van Nerum) in het Spaerencampshoff. Verdween op het einde van verleden eeuw.

Het gloriëtehuisje naast de kerk.

JAARPROGRAMMA

1992 TENTOONSTELLINGEN

1 jan. - 22 maart	BELGIE BIERLAND
28 maa. - 26 apr.	DE SPOKEN VAN 'T NIEUWHUYS Heropening van de historische Spookkelder
1 mei - 14 jun.	20 JAAR HEROPSTANDING HOEGAARSE BIER- EN BROUWERSGILDE " Die Edele Orde vanden Moutstock "
20 jun. - 14 jul.	CHINESE POSTZEGELS
15 jul. - 30 aug.	BROUWEN IN HET VERLEDEN.
5 sep. - 20 sep.	IERLAND
26 sep. - 18 okt.	KERAMIEK
24 okt. - 26 feb.	BELGIE BIERLAND.

Het STREEK- en BIERMUSEUM is alle dagen toegankelijk van 14 tot 19 uur.

Zondag Gesloten

Groepen ontvangen gratis een gids op aanvraag.

Bier - en Streekmuseum
't nieuwhuys
HOEGAARDEN

de oudste verenigingen van Hoegaarden

Onlangs werd aan de Studie- en Navorsingcommissie van 't Nieuwhuys-museum de vraag gesteld, welke de oudste nog bestaande Hoegaardse verenigingen zijn. We gaven dit antwoord in Alpaidis n°102, maar de aanvrager wenste meer volledigheid. Ziehier dan het gevolg er van.

1 - DE HOEGAARDSE BROUWERSGILDE, d.d. 1560

Werd toen genaamd "die Guld vanden Moutstock ende Stuykwan tot Hougaerde"
Rond 1872 ontbonden en in 1972 honderd jaar later (de folklore ten goede)
terug ingesteld onder de benaming "Die Edele Orde vanden Moutstock".

2 - HET GENOOTSCHAP DER XII APOSTELEN

Juiste stichtingsdatum is niet bekend, maar toch lange tijd vóór 1631,
want toen hernieuwden zij hun statuten, die verouderd waren.

3 - DE ST. ELOOIGILDE (St. Eloygulde)

Ook hier is de datum niet geweten, maar zeker verschillende jaren voor
1659, want toen herdachten zij de 1000ste verjaring van de dood van hun
schutspatroon.

4 - DE CONFRERIE DER V NOTABLE GESLACHTEN VAN HOEGAARDEN

Gesticht in 1741, gedeeltelijk ontbonden rond 1870, volledig teloor ge-
gaan in 1908 en terug in 't leven geroepen in 1961.

5 - DE MUZIEKHARMONIE

Opgericht in 1860/1861 en sinds 1873 gesplitst in de Melomanen van de Grote Gete en de Vrije Muziekliefhebbers.

Andere verenigingen (helaas verdwenen) waren :

- de LUSTIGE SPEELUYDEN, d.d. 1507
- de SCHUTTERSCAMER SINTE MARTINUS
In 1617 kregen zij hun statuten van Prinsbisschop Ferdinand van Beieren, maar zij bestonden reeds vroeger.
- de VRIJE BOOGSCHUTTERS VAN SINTE SEBASTIAEN
In 1698 hernieuwden zij hun verouderde statuten, dus ook veel ouder.
- de SINTE MERTENSGULDE
Ontstaan tussen 1705 en 1712
- 't SINTE AMBROSIUSGULD
Geen jaartal bekend, maar bestond ten tijde van de andere schuttersgilden.
- de MUZIEK- EN ZANGSOCIETEIT ST. CECILIA d.d. 1828
- de ARQUEBUSIERS tot Overlaer, d.d. 1853

Bij de aanvang van de XXe eeuw rezen te Hoegaarden diverse verenigingen uit de grond, maar deze maken het voorwerp uit van een andere bijdrage tot de Hoegaardse geschiedenis.

De Sinte Mertensgulde

VAN HOEGAARDEN

In de tweede helft van de 17e eeuw heeft Hoegaarden veel geleden door de oorlogen van Lodewijk XIV.

De voorbijtrekkende legers verarmden het volk door hun voortdurende plunderingen en opeisingen, wyl zij de ziekte van de "rooden loope" brachten, die het leven koste aan meer dan 300 inwoners.

Om het droevig lot van deze totaal geruïneerde mensen wat te verzachten hadden enkele gegoede ingezetene van het dorp besloten, een gilde op te richten onder de naam Sinte Mertens.

Deze heilige werd geboren in Panonië (tussen de Donau en Illijrie), was eerst soldaat en later discipel van Sint Hilarius. Werd bisschop van Tours, stierf tussen 396 en 400, en stond bekend voor zijn mildheid jegens de armen, met wie hij zijn mantel deelde.

Het ontstaan van de gilde moet gebeurd zijn tussen 1705 en 1712, want Pastoor Henricus Sweerts wordt als hun proost vermeld (voor 1705 was hij onder-pastoor en na 1712 Plebaan-Landdeken).

De eerste gildedeken (voor het leven gekozen) was Servatius Sweerts uit de Paradijshoeve (schoonbroeder van pastoor Peeters), met als gezworenen (jaarlijks herkiesbaar) Jacques Nijs uit Nerm (gehuwd met Beatrijs Sweerts) en Joannes de Molin (gehuwd met Anne Sweerts). Het waren allen rijke brouwers en goed aangespannen met de oude Vroedschap.

De confraters uit de gilde zetten milde geldsommen uit, waarmede labeurgronden werden aangekocht, en waarvan de opbrengst ten goede kwam aan de armen.

Zo schaften zij zich onder meer op 15 jan. 1718 voor notaris De Molin een land aan van Lucia Van Nerum (gehuwd met Francis Stevens).

Jaarlijks op de 11 november, feestdag van hun patroonheilige, werden ook broden uitgedeeld.

In 1737 overleed deken Sweerts en werd opgevolgd door Bartholomeus Beuckens (gehuwd met Catharina Van Symphoven). Hij liep in het spoor van zijn voorganger en schafte voor de Sinte Mertensgulde nog meerde gronden aan.

Spaerencampshoff

Tussen de Kalverstraat en de Koningin Astridstraat te Hoegaarden, bevond zich een cijnsgoed, waarop een hofstede stond, die de naam droeg van "Spaerencampshoff" (Alg. Rijksarchief, Schepengriffie Hoeg. 4343, akte 1709)

"Spaeren" komt van sparren (pijnboomen, dennen) en "camp" betekent veld, dus hof op het dennenbomenveld.

Overblijfsels van dit cijnshof vindt men terug op de hoek van de Doelstraat en Kalverstraat, heden in het bezit van het gezin Raddoux - Van Nerum.

De Kalverstraat liep vroeger door tot in de Putstraat (huidige Gasthuisstraat). Het was voorheen een modderige weg, waar geen huizen stonden, met uitzondering van het vermelde "hoff" en werd Calvariestraat genoemd, omdat het een echte kalvarie was om er door te geraken, men zakte er tot aan de kniën in het slijk. De bewering dat deze straat haar naam ontleend aan het feit dat er kalveren werden doorgedreven, is louter onzin en verzinzel. In het begin van deze eeuw was het wegeltje zo klein dat men het "Kalverstraatje" noemde.

Aan de andere zijde bevond zich een weg, die de naam van "Sanets-veldstraat" kreeg. "Sanets" komt van het woord "senestre" (= links), dus linkerveldstraat, later Smisveld en heden Koningin Astridstraat.

Aan de bovenkant tussen het Smisveld en de Kalverstraat, werd het gedeelte van de straat "Doelstraat en laer af" geheten.

Voorgevel aan
straatkant

Gevel aan de
binnenkoer

Binnenkoer met
schuur en stallen

- 41 -

In de XVIIIe eeuw, de eeuw der rijke brouwers werd het oude bouwvallig geworden hof bijna tot op op de grond afgebroken en op de oude grondvesten herrees een nieuwe hoeve, die in "Bouwen door de Eeuwen heen" p.154, beschreven wordt als volgt: "Woonhuis uit XVIIIe eeuw, gebouwd van baksteen en gobertange, gewijzigde zijgevel en tuinpriël.

Tijdens de troebelen van 1789, die te Hoegaarden de franse revolutie vooraf gingen, werd de hofstede vermeld als "pagthof boven aen de Calvestraet, alwaer oock die insurgenten tot insolenciën zyn gegaen", (tot boosaardigheden zijn overgegaan).

We weten niet wie er toen woonde, maar zeker iemand die als vijand van de "sansculotten" stond aangeschreven, gezien hogestaande vermelding.

De eerst bekende eigenaar was Michael Eduardus PETEN, die in 1827 het dak van het woonhuis liet hernieuwen en in 1834 een nieuw balkenspel in zijn schuur aanbracht. Deze jaartallen zijn nog goed zichtbaar op dak en in de schuur. Het tuinprieltje schijnt in de latere jaren te zijn verdwenen.

Rond die tijd (1845 en later) werd beweerd dat de weerwolf er huisde. Vermoedens wogen op de zoon PETEN, die een wolvenvel overtrok, om de mensen de schrik op het lijf te jagen. Achteraf zou het vel op het pachthof zijn verbrand.

Rond 1860, toen de kadasterlegger Popp werd opgesteld, stond de hofstede (perseel D 332) nog steeds op naam van weduwe PETEN. Tot het pachthof behoorden ook nog twee kleine aangehechte huisjes langs de kant van de Kalverstraat (perselen D 331 a en b), evenals 14a 90 ca hof (perseel D 331 c) en 26a 40ca aanpalend land (perseel D 330). Dat was alles wat overbleef van het eens zo uitgestrekt cijnsgoed van het oude Spaercampshoff.

De "regenoten" (= aanpalende eigenaars) waren notaris Alexander Louis Putzeys met een schuur en land (perselen D 329 en 328) en de kruidenier Jacques Troost met land (perseel D 324).

In die tijd stonden er in de Kalverstraat en op het Smisveld bijna geen huizen, met uitzondering van de hoeve van Jean Baptist COENEN, beneden op de hoek van beide straten.

Van de Oudstrijdersstraat was toen nog geen sprake.

De grondvesten van de hofstede zijn merkwaardig. Er is een ruime dubbele kelder, met booggewelven en gobertangetrap door ijzers aan elkaar verbonden, die naar de lager gelegen kelderruimte leiden. Langs de zijde van de Doelstraat zijn de sporen zichtbaar van een onderaardse uitgang in de richting van het overliggend pachthof (vroeger Geens, later Peeters en nu Knaepen)

Deze gang werd echter dicht geworpen.

Rond de eeuwwisseling werd de hoeve door Emiel PETEN verkocht aan Jules VAN HAEGENDOREN (° gen. 1863), jeneverstoker, die echter op de Stoopkensstraat woonde en het pachthof liet bewonen door de gebroeders Henri en Raymond WILLEMS. Na de eerste wereldoorlog vestigde Clothilde ROTTI (echtgenote van Jules VAN HAEGENDOREN) zich met haar kinderen in de hoeve. Deze waren tijdens de oorlog naar Engeland gevlucht, doch de afwezigheid had een scheiding veroorzaakt in het gezin VANHAEGENDOREN - ROTTI.

Haar dochter Jeanne opende er een stoffenwinkel, later overgenomen door diens zuster Irène. Deze winkel behoorde tot de besten van het dorp.

Na de dood van Clothilde ROTTI in 1937, ging het ganse eigendom met een paar naastgelegen en overliggende huisjes, ingevolge haar testament voor notaris Becquevort te Tienen, naar haar dochter Irène (geb. 1908) en haar zoon Emile (geb. 1911), in onverdeeldheid, ieder voor de helft.

In 1947 trad Irène in het huwelijk met Jean Baptiste PEETERS (bijgenaamd Smoulle) uit het overliggend pachthof. Hij was varkenskoopman van beroep.

Zij verscheen samen met haar broeder Emile (priester inspecteur aan de KUL) op 11 juni 1947 ter studie van notaris Robert de Winghe te Leuven, om uit de onverdeeldheid te treden. Daar ondertekenden zij beiden een akte van ruiling, waardoor zij aan haar broeder een burgerhuis te Leuven, Coutereelstraat ter waarde van 145.000 fr. afstond tegen de helft die Emile VAN HAEGENDOREN in bezit had op het eigendom in de Doelstraat, ter waarde van 190.000 fr., hetzij 145.000 fr. voor de helft. De resterende 30.000 fr. werd door Irène bijgelegd. Zij overleed als weduwe in 1985, en toen ging het pachthof over op haar enige dochter Anne Marie PEETERS (geb. 1948), die trouwde met de latere burgemeester Frans HUON.

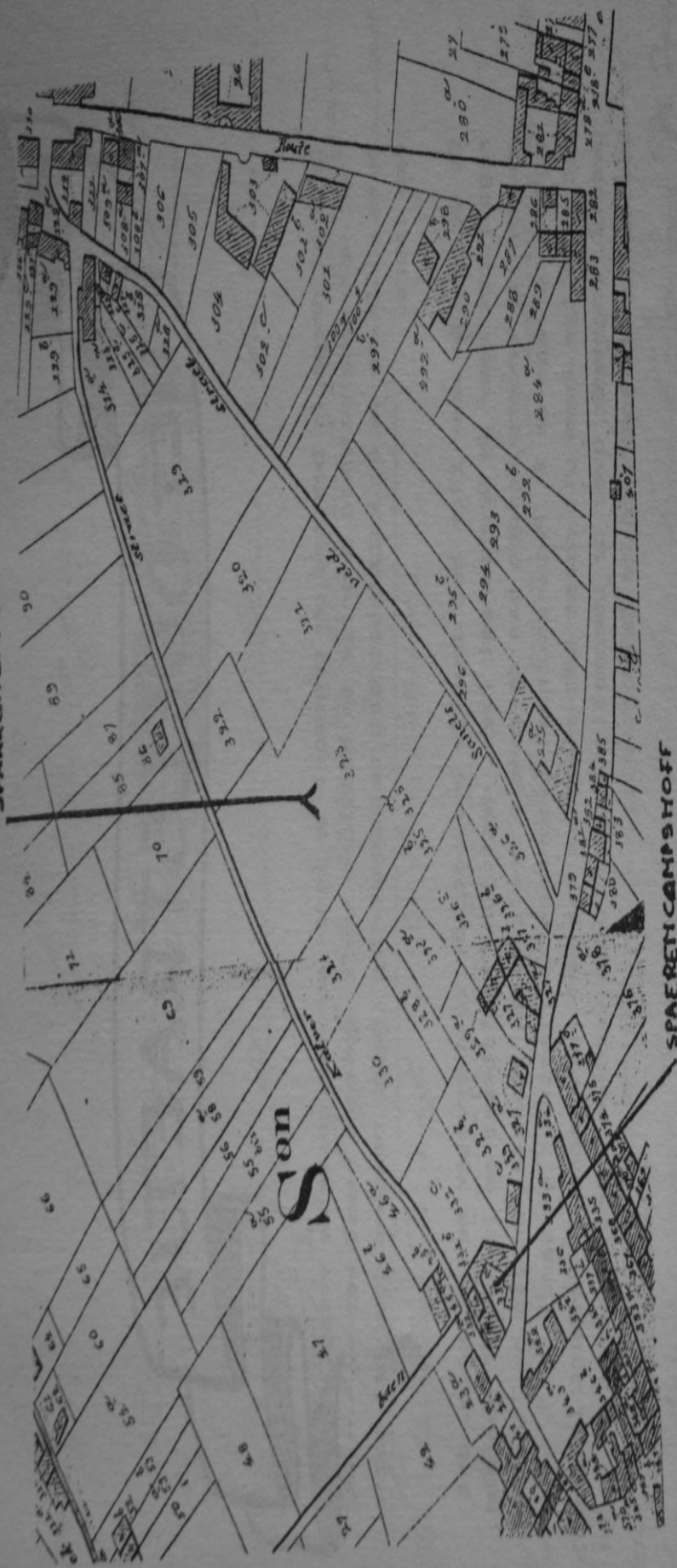
In 1989 verkocht deze laatste het eigendom aan Dirk WAUTERS, professor in beeldhouwkunst (geb. Wilrijk 1952) en Greta COPPENS, lerares (geb. Heusden 1954) beiden voordien samenwonende te Aarschot. De koopakte werd ondertekend voor notaris Van Kerckhoven te Aarschot.

Zij lieten in de oude hoeve grote verbouwingswerken uitvoeren, vooralleer haar op 24 juli 1991 ter studie van not. Coëthouts te Tienen, door te verkopen aan Hugo RADDoux (geb. Tienen 1955), burgelijk ingenieur en zijn echtgenote Ingeborg VAN NERUM (geb. Hoegaarden 1960) vertaalster.

In deze laatste akte wordt het huis beschreven als volgt :

" Een woonhuis met aanhorigheden, op en met grond gestaan en gelegen aan de Kalverstraat nrs. 1 & 3 en Doelstraat nr. 20, bekend volgens titel wijk D nrs. 331 E, 331 F en 332 M, voor een oppervlakte volgens titel van 7 a 3 ca 7 dma. en volgens kadaster 6 a 81 ca. plus wijk D nr. 331 P deel - groot 80 ca 7 dma.

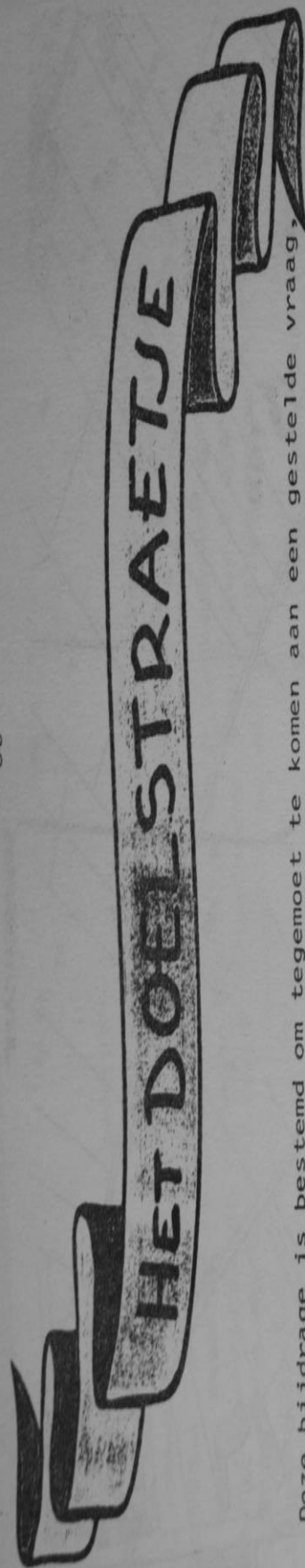
SPARRENCAMP

Het gezin RADDoux x VAN NERUM voert er restauratiewerken uit, om het zijn vroegere luister terug te schenken. Misschien kunnen zij zich laten inspireren door de oude benaming van "Spaerencampshoff" zo zij ooit hun hofstede een naam wensen te schenken.

De "spar" heraldisch zinnebeeld van hoop, trouw en bestendigheid, kan ook als symbool dienen voor het aanbrengen in hun gevel van een wapenschild, met als devies "AD ALTIORA" (= hoger op).

Zo zou men gebeurlijk kunnen spreken van "een spar van sinopal op zilver veld (wapen Raddoux), met hoofd van azuur beladen met drie naast elkaar geplaatste gulden lelies (wapen Van Nerum uit de V Geslachten).

Deze bijdrage is bestemd om tegemoet te komen aan een gestelde vraag, "wat het geheimzinnig deurtje te beduiden heeft, gelegen naast het huis n° 18 in de A. Putzeysstraat te Hoegaarden" heden bewoond door het gezin Jan Ipers.

Op de plaats waar zich het deurtje bevindt, bestond vroeger een steegje, dat regelrecht naar de Doelstraat liep, destijds "Doelstraat en lager af" genoemd, om haar te onderscheiden van de andere Doelstraat, lopende van aan de Tiensestraat tot aan de A. Putzeysstraat (voorheen Koffiestraat genaamd). Het wegeltje kwam uit naast het eigendom van het oude pachthof Peeters (vroeger Geens), ongeveer over de toenmalige hoeve Peten (nadien Vanhagendoren) en heden Raddoux op de hoek van de Kalverstraat.

In 1796 had Servaes Sweerts (XX Elisabeth Taverniers) het huis n° 18 aangekocht en er zich gevestigd.

Doch tussen 1820 en 1823 verliet hij Hoegaarden en ging met zijn zoon Hubert te Brussel op de Hennenmarkt wonen.

Van september 1824 tot november 1825 verhuurde hij zijn huis aan gemeente sekretaris François Lodewijckx en vanaf 1829 aan Norbert Dotremont (X R.G. Houbar).

Deze laatste kloeg regelmatig het steegje aan, dat naast zijn huis liep en een echte hinder was.

Bij harde regen liep het water als een beek door het wegeltje en vormde een ware modderpoel (de Koffiestraat was toen nog niet gekasseid). De fruitbomen en groenten in zijn tuin kregen vaak ongewenst bezoek. Een onaangename reuk verspreidde zich van uit het steegje, dat als vuilnisbelt werd gebruikt en een lokaas vormde voor ongedierte en insecten.

Praktisch gebruikte niemand het wegeltje, temeer dat het er steeds duister was door de dichte overgegroeiide haag. Mensen en dieren deden er hun behoeften. Ook de weerwolf verschoot er zich, om dan plots bij valavond te voorschijn te komen en op de rug van de mensen te springen, die in de Koffiestraat doorkwamen.

HET DOELSTRAETJE

Deze bijdrage is bestemd om tegemoet te komen aan een gestelde vraag, "wat het geheimzinnig deurtje te beduiden heeft, gelegen naast het huis n° 18 in de A. Putzeysstraat te Hoegaarden" heden bewoond door het gezin Jan Ipers.

Op de plaats waar zich het deurtje bevindt, bestond vroeger een steegje, dat regelrecht naar de Doelstraat liep, destijds "Doelstraat en lager af" genoemd, om haar te onderscheiden van de andere Doelstraat, lopende van aan de Tiensestraat tot aan de A. Putzeysstraat (voorheen Koffiestraat genaamd).

Het wegeltje kwam uit naast het eigendom van het oude pachthof Peeters (vroeger Geens), ongeveer over de toenmalige hoeve Peten (nadien Vanhagendoren) en heden Raddoux op de hoek van de Kalverstraat.

In 1796 had Servaes Sweerts (XX Elisabeth Taverniers) het huis n° 18 aangekocht en er zich gevestigd.

Doch tussen 1820 en 1823 verliet hij Hoegaarden en ging met zijn zoon Hubert te Brussel op de Hennenmarkt wonen.

Van september 1824 tot november 1825 verhuurde hij zijn huis aan gemeente sekretaris François Lodewijckx en vanaf 1829 aan Norbert Dotremont (X R.G. Houbar). Deze laatste kloeg regelmatig het steegje aan, dat naast zijn huis liep en een echte hinder was.

Bij harde regen liep het water als een beek door het wegeltje en vormde een ware modderpoel (de Koffiestraat was toen nog niet gekasseid). De fruitbomen en groenten in zijn tuin kregen vaak ongewenst bezoek. Een onaangename reuk verspreidde zich van uit het steegje, dat als vuilnisbelt werd gebruikt en een lokaas vormde voor ongedierte en insekten.

Praktisch gebruikte niemand het wegeltje, temeer dat het er steeds duister was door de dichte overgegroeide haag. Mensen en dieren deden er hun behoeften. Ook de weerwolf verschool er zich, om dan plots bij valavond te voorschijn te komen en op de rug van de mensen te springen, die in de Koffiestraat doorkwamen.

James, Dec. 24 from Hays.

*Presented by Medicine J. B. Jr. Dr. Hargreave, Bangor, N. B.
Dumont, L. Lambrecht, Lehigh at F. Denny's Lecture.*

Le Collège des Bourgeois et Chanoins de la Communauté
D'Amoyneville, le 18 Mars 1844

(Sous-garde),
 Vu Par. etc. Royal, en Date Du 25 Mai 1847, portant
 suppression Du Journal. (Des Doublons) conservés
 De la Rue de cept à la Doublon;

prend la résolution suivante:

Abail. p^{re} Le Suoite arrêté. Sera publié, et affiché, en cette
formule, de la manière accoutumée.

Article 2. Le passage par le dit Section sera interdit
trois jours après la fête publication sous les peines De Droit.

En France, à Bougande. Date que l'édit.

Par ordonnance

La Secrétaire.

F. Lindbergh

Les Libraires

S. Sandreeds

for the Director

Le P. Bourgeois

Dr. Pangre!

In 1837 vroeg Sweerts uitstel tot betaling der grondlasten van zijn huis in de Koffiestraat, voor de periode van de Vijf verlopen jaren, omdat hij zijn woonst onder de prijs moest verhuren en in één jaar drie jaren achteruitstel van belastingen had moeten inlopen. Doch het werd hem geweigerd, omdat hij die vijf jaren de interest van het huis had ingetrokken.

Sweerts kloeg meermaals het bestaan van de wegel aan, maar burgemeester de Zangré gaf geen gehoor, omdat de aanvrager niet tot zijn volgelingen behoorde.

Alsdan wendde Sweerts zich tot zijn vriend en oud-gebuur wijnhandelaar Jean Troost die wel een trouwe aanhanger was van de burgemeester.

In 1847 vertrok van uit Brussel de schriftelijke aanvraag van Sweerts en op 27 juni 1847 kwam de gemeenteraad samen. Zij beslisten om het wegeltje, bekend onder de naam van "Doelstraetje", af te schaffen. Drie dagen later werd de doorgang verboden. Troost had voor Sweerts ten goede gesproken bij zijn politieke vrienden en tot deze vrienden behoorde Jean Henri Vandermolén, die op de hoek van de Koffiestraat woonde en de inpalming van het wegeltje beoogde.

Na de afschaffing werd de ganse lengte van het Doelstraetje bij het eigendom Vandermolén gevoegd, met uitzondering van het voorste gedeelte, dat aan Sweerts werd toegekend. Deze laatste liet aan de straatzijde een deurtje aanbrengen, zodat de huurder de ruimte kon gebruiken als stapelplaats. Deze ruimte kreeg de naam van "weerwolvenhol".

Na de dood van Servaes Sweerts werd het huis (n° 18) door zijn zoon Hubert verkocht aan Jean Henri Vandermolén, wiens hoekkompleks later in 't bezit kwam van notaris en burgemeester Arthur Putzeys.

Vanaf toen verdween de weerwolf, omdat men zijn schuilgang had ontnomen. Kwade tongen beweerden dat in het pachthof Peten (Sparencampshoff) een berenvel werd verbrand.

IEDEREEN KAN EENS IETS VERGETEN

Daarom dit bericht, zijn er onder U, die nog hun lidgeld van 't Nieuwhuys moeten betalen, dan is het zeker nu de hoogste tijd.

Voor 1992 is de prijs 300 fr gewoon lid
500 fr erelid
750 fr. beschermid
1000 fr weldoener

Gelieve dit de storten op rekening 310/0370021/52 van 't Nieuwhuysmuseum Hoegaarden.

Aan al de leden reeds in orde met hun bijdrage onze dank voor uw steun en het vertrouwen.

IEDEREEN KAN EENS IETS VERGETEN
maar zeker niet zijn lidgeld voor het museum.